

Aleksandar Petrov*

Visoka škola strukovnih studija za ekonomiju i upravu, Beograd
ORCID: 0000-0002-4682-3809

Dr Đuro M. Đurić, dr Vladimir M. Jovanović
PRAVNI INSTRUMENTI
REŠAVANJA KORPORATIVNE KRIZE^{6**}
Pravni fakultet za privredu i pravosuđe, Novi Sad, 2020.

U godinama nakon Svetske ekonomske krize napisan je i objavljen nemali broj naučnih radova posvećenih ovoj temi. U jednom broju takvih istraživanja, naglasak se stavlja na rešavanje kriza pravnim instrumentima, i to pre svega u velikim korporacijama kao generatorima svetske ekonomije, imajući u vidu da je kriza započela bankrotom finansijske korporacije Liman braders (Lehman Brothers).

Ovakva istraživanja nisu zaobišla ni domaću pravnu struku i nauku. Krajem 2020. godine, u izdanju Pravnog fakulteta za privredu i pravosuđe u Novom Sadu, iz štampe je izašlo delo autora dr Đure M. Đurića i dr Vladimira M. Jovanovića pod naslovom *Pravni instrumenti rešavanja korporativne krize*.¹

Ova monografija predstavlja svojevrсно osveženje u domaćoj pravnoj teoriji u kojoj je prikazan novi pristup u korišćenju pravnih instrumenata kojima se sprečava nastanak kriza u korporacijama. Nastala je kao produkt

---

* aleksandar.jpetrov@gmail.com

** Rad je primljen 8. 3. 2021, a prihvaćen je za objavljivanje 26. 3. 2021. godine.

¹ Đurić, M. Đ., Jovanović, M. V. (2020). *Pravni instrumenti rešavanja korporativne krize*. Novi Sad: Pravni fakultet za privredu i pravosuđe, Privredna akademija.

višegodišnjeg naučnog rada autora i njihovog bavljenja kompleksnim pitanjima privrednog prava, pre svega iz oblasti stečaja i korporativnog upravljanja.

Na ukupno 215 strana, autori su monografiju podelili na sedam celina.

Korporativne krize, njihov pojam, podela, posledice, kao i faze u rešavanju, predmet su prvog dela monografije. Autori ističu da je poslovanje korporacija povezano sa različitim rizicima i teškoćama koje mogu prerasti u korporativnu krizu, koja može imati dalekosežne posledice po nacionalnu, ali i globalnu ekonomiju. Krize mogu biti opšte i pojedinačne u zavisnosti od toga da li su uzrokovane pojedinačnim teškoćama po korporaciju, ili teškoćama cele privrede. S obzirom na razmere, korporativne krize mogu biti nacionalne, regionalne ili svetske. Korporativna kriza za posledicu može imati restrukturiranje dužničko-poverilačkih odnosa, statusnu promenu, promenu pravne forme, promenu u kapitalu korporacije, promenu jednog ili više vlasnika kapitala, ali i likvidaciju korporacije iz pravnog prometa. Kako je rešavanje korporativne krize složen i zahtevan postupak, podrazumeva se da kao takav prolazi kroz određene faze, koje prema autorima jesu: faza utvrđivanja teškoća ili dijagnostike; faza pregovora ili razmatranja strategije rešavanja; faza donošenja odluke; faza intervencije ili otklanjanja određenih teškoća i faza primene usvojenih mera ili implementacije.

Pravni instrumenti rešavanja kriza naslov su drugog dela monografije. Po sadržaju najobimniji deo ove studije napisan je jasnim pravničkim jezikom i stilom. Nakon uvodnog izlaganja o instrumentima, autori se dalje bave njihovom podelom. Kriterijumi podela su brojni, međutim autori su centralnu pažnju posvetili podeli pravnih instrumenata u zavisnosti od pravnog osnova odluke o izboru instrumenta gde se izdvajaju dobrovoljni, sporazumni ili prinudni instrumenti. Ostali instrumenti mogu biti preventivni i sanacioni, instrumenti samostalnog i asistiranog rešavanja krize, formalni i neformalni, imenovani i neimenovani, instrumenti delimičnog i opšteg rešavanja, poverljivi i javni, privatnopravni i javnopravni, domaći i međunarodni, kratkoročni, srednjoročni ili dugoročni, strateški i operativni, efikasni ili manje efikasni, dok u instrumente koji su pravno zasnovani ali ne podrazumevaju pravno uređene postupke i mere izričito predviđene zakonom, autori svrstavaju instrumente kriznih komunikacija.

U dobrovoljne instrumente koji podrazumevaju samostalnost i slobodu organa upravljanja korporacije prilikom donošenja odluke o izboru pravnog instrumenta rešavanja krize, autori svrstavaju instrumente unutrašnjeg nadzora, instrumente spoljnog nadzora, prigovor neispunjenja ugovora, raskidanje ugovora zbog neispunjenja, raskidanje ili izmena ugovora zbog promenjenih okolnosti, nemogućnost ispunjenja, redovna ili vansudska reorganizacija, povećanje osnovnog kapitala korporacije, smanjenje osnovnog kapitala i istovremeno smanjenje i povećanje osnovnog kapitala.

Za razliku od jednostranih dobrovoljnih instrumenata, korporacija nastalu krizu može rešiti i uz saglasnost spoljnih činilaca pomoću voljnih odnosno sporazumnih instrumenata u koje spadaju pregovaranje, posredovanje, ustupanje ugovora, cesija potraživanja, cesija duga, pristupanje dugu, preuzimanje ispunjenja, prenov (novacija), prebijanje (kompenzacija), otpuštanje duga, upućivanje (asignacija), mane volje, mirenje, posredovanje u rešavanju sporova odn. medijacija, sporazumno finansijsko restrukturiranje, medijacija u izvršnom postupku, povezivanje privrednih društava, istupanje članova društva sa ograničenom odgovornošću, otkup udela društva sa ograničenom odgovornošću, posebna prava nesaglasnih akcionara, kao i unapred pripremljen plan reorganizacije.

Primena prinudnih instrumenata u rešavanju kriza podrazumeva da organi korporacije više nemaju slobodan prostor za odlučivanje. Autori navode da je u takvoj situaciji korporacija suočena sa nelikvidnošću, prezadužena i trajno nesposobna za izmirenje dospelih obaveza, što zajedno sa teškoćama neekonomske prirode, koje se takođe tada mogu javiti, vodi rešavanju krize prinudnim putem. S tim u vezi, prinudni instrumenti mogu biti prinudni otkup akcija, parnični postupak, vanparnični postupak, sudska zaštita prava nesaglasnog akcionara, isključenje vlasnika kapitala, arbitraža, izvršni postupak, odlaganje izvršenja, prinudna uprava, prestanak društva po odluci suda, kao i reorganizacija u stečajnom postupku.

U trećem delu monografije autori obrazlažu pravne osnove primene instrumenata. Osnov za primenu svih instrumenata je zakon, međutim, kako autori ističu, poseban zakon kao osnov za rešavanje korporativne krize predstavljao bi direktno mešanje države u privredne tokove suprotno zakonima slobodnog tržišta. Zakonom može biti propisan konkretni instrument, koji isto tako može biti zasnovan i na opštim pravnim načelima, kao rezultat prakse. Odluku o primeni određenog instrumenta u rešavanju korporativne krize može doneti direktor ili skupština privrednog društva. Sporazumno finansijsko restrukturiranje okončava se ugovorom koji se zaključuje između dužnika i poverioca, dok odluka suda predstavlja pravni osnov za primenu pravnih instrumenata u rešavanju korporativnih kriza kada taj instrument podrazumeva pokretanje sudske postupke, kakav je slučaj u parničnom i stečajnom postupku. Autori u zaključku ovog dela primećuju da postojeći zakonodavni trendovi teže da ohrabre korporacije da više koriste prevenciju, kao i da pravni osnov bude dobrovoljne ili sporazumne prirode.

Mere za rešavanje korporativne krize predmet su četvrtog dela monografije. Svaki instrument rešavanja korporativne krize podrazumeva primenu jedne ili više mera koje mogu biti predviđene zakonom, odlukom korporativne uprave, sporazumom korporacija i trećih lica, ili u najgorem mogućem slučaju po korporaciju – sporazumom između samih poverilaca. Izuzetak predstavljaju

korporacije od sistemskog značaja po nacionalnu privredu, gde odluku o primeni mera najčešće donosi država donošenjem *lex specialis*-a. U nastavku ovog dela taksativno su navedene određene mere za rešavanje korporativne krize predviđene Zakonom o obligacionim odnosima, Zakonom o privrednim društvima, Zakonom o tržištu kapitala, Zakonom o sporazumnom finansijskom restrukturiranju, Zakonom o izvršenju i obezbeđenju, kao i Zakonom o stečaju.

Autori mere za rešavanje korporativne krize svrstavaju u tri grupe i to: a) mere preuređenja dužničko-poverilačkog odnosa, b) mere koje se odnose na samu korporaciju, i c) mere koje se odnose na vlasnike kapitala korporacije.

Peto poglavlje posvećeno je pravnim instrumentima rešavanja korporativne krize na nivou Evropske unije. Od značaja za temu monografije, autori u ovom delu pažnju posvećuju primarnim i sekundarnim izvorima prava Evropske unije gde spadaju osnovni ugovori Evropske unije, zatim uredbe i direktive, kao i sudska praksa Suda pravde EU.

U šestom poglavlju autori govore o specifičnim instrumentima rešavanja korporativne krize koji postoje u pojedinim zemljama Evropske unije, među kojima se posebno naglašavaju postupak uzbunjivanja, mirenje ili koncilijacija (postupak predviđen u francuskom pravu), *ad hoc* poverenik, postupak spasavanja, postupak ubrzanog spasavanja i ubrzano finansijsko spasavanje (instrumenti francuskog prava rezervisani samo za određene kategorije dužnika), preventivni sporazum (vrsta stečajnog postupka propisana italijanskim pravom), vanredna uprava (sanacioni instrument u italijanskom pravu), postupak posebne vanredne uprave (instrument predviđen kao dopuna postupka vanredne uprave u italijanskom pravu), kao i postupak vanredne uprave u trgovačkim društvima od sistemskog interesa (slučaj hrvatskog koncerna Agrokor).

U sedmom, poslednjem poglavlju monografije, predstavljena su UNICITRAL međunarodna dokumenata o medijaciji, odnosno rešavanju sporova posredovanjem. To su UNICITRAL pravila o mirenju, UNICITRAL Model zakon o međunarodnom trgovinskom mirenju, UNICITRAL Konvencija o međunarodnim poravnanjima postignutim medijacijom, UNICITRAL Model zakon o prekograničnom stečaju, UNICITRAL Model zakon o priznavanju i izvršenju odluka iz oblasti stečaja i UNICITRAL Model zakon o stečaju grupe društava.

Monografija *Pravni instrumenti rešavanja korporativne krize* napisana je jasnim i razumljivim jezikom i stilom. Značaj ove studije ogleda se u tome što predstavlja inovativno pravno štivo u kome su izdvojeni svi pravni instrumenti i mere koji doprinose rešavanju korporativnih kriza.

Delo nije namenjeno samo pravničkoj struci i profesiji, već može biti od koristi široj čitalačkoj zajednici. Na kraju, treba naglasiti da ova monografija može poslužiti i kao priručnik posrednicima u rešavanju sporova, imajući u vidu da medijacija postaje prihvaćen i poželjan način rešavanja sporova u privredi.